

PROGRESS: GLOBAL TADQIQOTLAR

+998200161268

@Tafakkur_academy

www.tafakkurjournals.uz

Maktab o'quvchilari uchun tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy vizual vositalaridan foydalanish

Egamova Madina SHavkat qizi

Navoiy davlat universiteti Magistranti

Ilmiy rahbar: t.f.n dotsent A.H.Abdullayev

Annotatsiya: Ushbu maqola maktab o'quvchilari uchun tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy vizual vositalaridan foydalanish imkoniyatlari va samaradorligini tahlil qiladi. Tadqiqot raqamli san'at vositalari, virtual resurslar va an'anaviy texnikalarni zamonaviy kontekstda qo'llash orqali o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish masalalarini o'rganadi. Maqolada zamonaviy vizual vositalarni joriy etishdagi qiyinchiliklar va ularning yechimlari hamda kelajakdagi tadqiqot yo'nalishlari muhokama qilingan. Maqola O'zbekistonning "Uchinchi Renessans" g'oyasi doirasida milliy san'at ta'limini rivojlantirishga hissa qo'shishni maqsad qilgan.

Kalit so'zlar: *Zamonaviy vizual vositalar, raqamli san'at, ijodkorlik, tasviriy san'at ta'limi, o'quvchilar jalb qilinishi, pedagogik innovatsiyalar, O'zbekiston*

Hozirgi globallashuv va texnologik inqilob davrida ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri o'quvchilarni zamonaviy bilim va ko'nikmalar bilan qurollantirish, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishdir. Tasviriy san'at ta'limi bu jarayonda alohida o'rin tutadi, chunki u nafaqat estetik didni shakllantiradi, balki o'zini ifoda etish, muammolarni ijodiy yechish va dunyoni kengroq tushunish imkoniyatini beradi. Biroq, an'anaviy ta'lim metodlari zamonaviy o'quvchilarning ehtiyojlari va qiziqishlarini to'liq qondirmasligi mumkin. Shu sababli, tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy vizual vositalardan foydalanish muammosi tobora dolzarb tus olmoqda. "Yangi O'zbekiston" taraqqiyot strategiyasi doirasida madaniyat va san'at sohasini, xususan, milliy tasviriy va amaliy san'atni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat qaratilmoqda. Strategiyaning 75-maqsadi global miqyosda targ'ibotni kuchaytirish, estetik didni oshirish, merosni asrab-avaylash va mutaxassislar tayyorlash sifatini yaxshilashni o'z ichiga oladi. Bu maqsadlarga erishishda zamonaviy vizual vositalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish muhim rol o'ynashi mumkin. Zamonaviy vizual vositalar ta'limni yanada interaktiv, jozibador va samarali qilish imkoniyatini berib, o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi va ularning ijodiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga yordam beradi. Ushbu tadqiqotning maqsadi maktab o'quvchilari uchun tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy vizual vositalardan foydalanishning pedagogik ahamiyatini nazariy jihatdan asoslash, ularni amaliyotga joriy etish metodologiyalarini ishlab chiqish, ta'lim samaradorligiga ta'sirini baholash hamda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va ularning yechimlarini tahlil qilishdan iborat. Maqolaning tuzilishi kirish qismidan so'ng, mavzuga oid adabiyotlar tahlili, tadqiqot metodologiyasi, zamonaviy vizual vositalarni tasviriy

san'at mashg'ulotlariga integratsiya qilishning amaliy jihatlari va samaradorligi, xulosa va tavsiyalar bo'limlaridan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili: Zamonaviy vizual vositalar deganda, birinchi navbatda, raqamli texnologiyalar va ularning san'atdagi tatbiqi tushuniladi. Bularga raqamli rasm chizish dasturlari, animatsiya vositalari, virtual muzey sayohatlari, video konferensiya platformalari va interaktiv multimedia resurslari kiradi. Shu bilan birga, "potal" (oltin barg) kabi qadimiy texnikalar ham zamonaviy kontekstda yangi vizual vosita sifatida qaralishi mumkin, chunki u hozirgi zamon san'ati va dizaynida keng qo'llanilmoqda va asarning jozibadorligini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu texnika asrlar davomida qo'llanilib kelingan bo'lsa-da, bugungi kunda ham dolzarbligini yo'qotmagan va ijodkorlar uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Pedagogik nuqtai nazardan, zamonaviy vizual vositalar ta'lim jarayonini o'zgartirish va yaxshilash salohiyatiga ega. Adobe Education tomonidan o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatadiki, Z avlodi o'quvchilarining 76 foizi va o'qituvchilarning 75 foizi K-12 ta'limida ijodkorlikka ko'proq e'tibor berishni istashadi. Ikkala guruh ham texnologiyani avlodning o'ziga xos xususiyati deb biladi va ijodkorlikni kelajakdagi muvaffaqiyat uchun muhim deb hisoblaydi. Bu esa texnologiyani raqamli san'at va ijodiy ifodani rag'batlantirish uchun ideal vosita sifatida ko'rsatadi. Mutaxassislar o'quvchilarni turli vositalar orqali o'zlarini ifoda etishga undash muhimligini ta'kidlashadi. Masalan, Balboa o'rta maktabi Adobe Creative Cloud'dan foydalanadi, Cave Spring o'rta maktabi esa 2018 yilda ijodkorlikni rag'batlantirish uchun Adobe Sparkni joriy etgan. Raqamli san'atni sinfga integratsiya qilish ijodkorlikni rivojlantirish uchun muhim strategiya hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijodkorlik barcha fanlar bo'yicha maktab bitiruvchilari uchun hal qiluvchi ko'nikma hisoblanadi. Raqamli san'at an'anaviy vositalardan cho'chigan o'quvchilar uchun ijodiy ifodani yanada osonlashtiradi, chunki raqamli vositalar intuitiv va foydalanish uchun qulaydir. O'qituvchilar ushbu vositalar bilan tanishishlari, boshlang'ich qo'llanmalardan foydalanishlari va byudjetni maksimal darajada oshirish uchun grafik dizayn laboratoriyalari kabi mavjud maktab resurslari bilan hamkorlik qilishlari tavsiya etiladi. Raqamli san'atning integratsiyasi ko'plab foyda keltiradi: u yangi ifoda shaklini taklif etadi, o'quvchilarning ishtirokini oshiradi va dizayn tamoyillari haqidagi xabardorlikni yaxshilaydi. Bu o'quvchilarga tushunchalarni takrorlash yoki hikoyalarni ijodiy tarzda aytib berish imkonini beradi, an'anaviy baholash usullariga qaraganda chuqurroq tushunish darajasini namoyish etadi. Raqamli ijodlar osonlikcha almashinishi mumkin, bu hamjamiyatni rivojlantiradi va o'quvchilarni grafik dizayn va animatsiya sohasidagi kasblar bilan tanishtiradi. Bundan tashqari, jarayon diqqatni jamlash, sabr-toqat va qat'iyat kabi muhim "soft skill"larni shakllantiradi. Nihoyat, raqamli san'at mahsulotlari sinfdan mulohaza yuritish, muhokama qilish va o'quvchilarning faxri uchun qimmatli artefaktlar bo'lib xizmat qiladi, o'qituvchilarga jozibali muqobil baholash usullarini taklif etadi. O'zbekiston misolida, "Yangi O'zbekiston" strategiyasi doirasida madaniyat va san'atni rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlar ham zamonaviy vizual vositalarni ta'limga joriy etish uchun qulay sharoit yaratadi. Oxirgi uch yil ichida 36 ta haykal, 38 ta

byust, 5 ta barelyef va 17 ta monumental yodgorlik yaratilgan, 520 ta milliy va 22 ta xalqaro ko'rgazma tashkil etilgan. Bu esa mamlakatda san'atga bo'lgan e'tibor va uning rivojlanishi uchun yaratilayotgan imkoniyatlardan dalolat beradi.

Tadqiqot metodologiyasi: Ushbu maqolada qo'llanilgan tadqiqot metodologiyasi sifatli, tahliliy va sintezlashtiruvchi yondashuvga asoslangan. Tadqiqot zamonaviy vizual vositalarning tasviriy san'at ta'limiga integratsiyalashuvi bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, pedagogik nazariyalar, hukumat siyosati hujjatlari va ekspert xulosalarini kompleks tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Manbalar tahlili tizimli ravishda amalga oshirilib, mavzuga oid dolzarb ma'lumotlar, tadqiqot natijalari va ilg'or pedagogik amaliyotlar aniqlangan. Maqolada, asosan, kontseptual tahlil usuli qo'llanilgan bo'lib, bunda zamonaviy vizual vositalarning ta'rifi, ularning pedagogik salohiyati va tasviriy san'at ta'limidagi o'rni chuqur o'rganilgan. Shuningdek, mavjud adabiyotlar asosida ushbu vositalarni maktab mashg'ulotlariga joriy etishning samarali metodologiyalari ishlab chiqilgan va ularning o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi roli baholangan. Tadqiqot doirasida zamonaviy ta'lim tendensiyalari va O'zbekistonning "Uchinchi Renessans" g'oyasi kabi milliy strategik ustuvor yo'nalishlari o'rtasidagi bog'liqliklar tahlil qilingan, bu esa mavzuning dolzarbligini va amaliy ahamiyatini ko'rsatishga xizmat qiladi. Mavjud manbalardan olingan ma'lumotlar sintez qilinib, muammoning ko'p qirrali tahlili taqdim etilgan, zamonaviy vositalarni joriy etishdagi potentsial qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari bo'yicha tavsiyalar ilgari surilgan. Zamonaviy vizual vositalarni tasviriy san'at mashg'ulotlariga integratsiya qilish: metodologiyalar, samaradorlik va yechimlar Zamonaviy vizual vositalarni tasviriy san'at mashg'ulotlariga muvaffaqiyatli integratsiya qilish o'quvchilarning ijodiy salohiyatini ochish va ularni 21-asr ko'nikmalari bilan qurollantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Ushbu integratsiya bir qator metodologik yondashuvlarni o'z ichiga oladi, bunda ta'lim samaradorligi oshiriladi va mavjud qiyinchiliklarga yechimlar taklif etiladi. Amaliyotga joriy etish metodologiyalari Tasviriy san'at darslarida zamonaviy vizual vositalardan foydalanish uchun bir necha metodologiyalarni qo'llash mumkin. Birinchidan, raqamli san'at vositalarini joriy etish. Bu o'quvchilarga Adobe Creative Cloud, Adobe Spark kabi dasturlardan foydalanib raqamli rasmlar chizish, animatsiyalar yaratish, dizayn loyihalarini amalga oshirish imkonini beradi. Ushbu vositalar intuitiv bo'lib, o'quvchilar uchun an'anaviy vositalardan ko'ra osonroq bo'lishi mumkin, bu esa ijodiy ifodani hamma uchun qulay qiladi. Ikkinchidan, virtual resurslardan foydalanish orqali ta'limni boyitish. Bu Penn State University's Palmer Museum of Art yoki Metropolitan Museum of Art kabi dunyoning yetakchi muzeylariga virtual sayohatlarni tashkil etishni o'z ichiga oladi. Bunday sayohatlar o'quvchilarga san'at asarlarini joyidan turib o'rganish, ularning tarixi va konteksti bilan tanishish imkoniyatini beradi, shu bilan birga ularning madaniy bilimlarini kengaytiradi. Uchinchidan, an'anaviy va zamonaviy texnikalarni uyg'unlashtirish. Misol uchun, qadimiy "potal" (oltin barg) texnikasini zamonaviy san'at asarlariga yoki interyer dizayniga tatbiq etish orqali an'anaviy hunarmandchilikni zamonaviy vizual vosita sifatida qayta kashf etish mumkin. Bu o'quvchilarga turli materiallar

va ularni qo'llash usullari haqida chuqur tushuncha beradi. To'rtinchidan, video konferensiya dasturlari orqali masofaviy ta'lim va hamkorlikni rivojlantirish. Ayniqsa, gibril va masofaviy ta'lim modellariga o'tish sharoitida raqamli vositalar muhim ahamiyat kasb etadi, bu o'quvchilarga mutaxassislar bilan bog'lanish yoki boshqa o'quvchilar bilan loyihalar ustida ishlash imkoniyatini beradi. Beshinchidan, o'qituvchilarni zamonaviy vositalar bilan tanishtirish va ularning ko'nikmalarini oshirish. O'qituvchilar uchun maxsus treninglar, boshlang'ich qo'llanmalar va grafik dizayn laboratoriyalari kabi mavjud maktab resurslari bilan hamkorlik qilish ularning malakasini oshirishga yordam beradi. Ta'lim samaradorligi va o'quvchilarning jalb qilinishi Zamonaviy vizual vositalarni integratsiya qilish tasviri san'at ta'limining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi va o'quvchilarni faol jalb etadi. Birinchidan, o'quvchilarning ijodkorligini va faoliyatini rag'batlantirish. Raqamli vositalar yordamida o'quvchilar tezda g'oyalarni sinab ko'rishlari, xatolarni tuzatishlari va turli variantlarni yaratishlari mumkin, bu esa ularning ijodiy jarayonini tezlashtiradi va yanada erkinroq bo'lishlariga imkon beradi. Bu ularning ishtirokini oshiradi va o'zlarini ifoda etishga bo'lgan istagini kuchaytiradi. Ikkinchidan, chuqurroq tushunish va murakkab ko'nikmalarni rivojlantirish. Raqamli san'at o'quvchilarga dizayn tamoyillari, rang nazariyasi va kompozitsiya haqida chuqurroq tushuncha beradi. Raqamli ijodlar o'quvchilarga tushunchalarni ijodiy tarzda takrorlash yoki hikoyalarni aytib berish imkoniyatini beradi, bu esa an'anaviy baholash usullariga qaraganda chuqurroq tushunish darajasini namoyish etadi. Uchinchidan, "soft skill"larni shakllantirish. Raqamli san'atni yaratish jarayoni diqqatni jamlash, sabr-toqat, muammolarni hal qilish va qat'iyat kabi muhim ko'nikmalarni rivojlantiradi. To'rtinchidan, kasbga yo'naltirish. Raqamli san'at vositalaridan foydalanish o'quvchilarni grafik dizayn, animatsiya, veb-dizayn va multimedia ishlab chiqarish kabi kelajak kasblari bilan tanishtiradi, bu esa ularning kasbiy yo'nalishini belgilashga yordam berishi mumkin. Beshinchidan, baholashning muqobil usullarini taqdim etish. Raqamli san'at mahsulotlari sinfda mulohaza yuritish, muhokama qilish va o'quvchilarning faxri uchun qimmatli artefaktlar bo'lib xizmat qiladi, o'qituvchilarga an'anaviy imtihonlardan tashqari jozibali baholash usullarini taklif etadi. Oltinchidan, o'zaro hamkorlik va almashinuvni kuchaytirish. Raqamli ijodlar osonlikcha almashinishi mumkin, bu hamjamiyatni rivojlantiradi va o'quvchilarning ishlarini kengroq auditoriyaga namoyish etish imkonini beradi. O'zbekistonda san'at bo'yicha xalqaro hamkorlikning kuchaytirilishi ham bu yo'nalishda salmoqli o'zgarishlarga xizmat qilishi mumkin. Joriy etishdagi qiyinchiliklar va ularning yechimlari Zamonaviy vizual vositalarni tasviri san'at mashg'ulotlariga joriy etishda bir qator qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin, ammo ularni bartaraf etish uchun samarali yechimlar mavjud. Birinchidan, texnik jihozlar va internetga ulanish muammosi. Ko'pgina maktablarda zamonaviy kompyuterlar, grafik planshetlar va yuqori tezlikdagi internet aloqasi yetarli darajada bo'lmasligi mumkin. Bu muammoni hal qilish uchun hukumat va mahalliy hokimiyat organlarining investitsiyalari, shuningdek, homiyar va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Byudjetni maksimal darajada oshirish uchun mavjud maktab resurslari, masalan, grafik dizayn laboratoriyalaridan samarali foydalanish hamda raqamli

vositalarning bepul yoki arzon versiyalarini topish tavsiya etiladi. Ikkinchidan, o'qituvchilarning malakasi va tayyorgarligi. Ko'plab tasviriy san'at o'qituvchilari an'anaviy texnikalarga o'rgangan bo'lib, raqamli vositalardan foydalanishda tajribaga ega bo'lmashliklari mumkin. Bu muammoni hal qilish uchun o'qituvchilarni muntazam ravishda kasbiy rivojlantirish kurslariga jalb qilish, ularga zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bo'yicha amaliy ko'nikmalar berish va ularni doimiy ravishda qo'llab-quvvatlash lozim. Boshlang'ich qo'llanmalar, onlayn resurslar va o'zaro tajriba almashish platformalari ham bu borada yordam berishi mumkin. Uchinchidan, o'quv materiallari va dasturlarini moslashtirish. Zamonaviy vizual vositalarni joriy etish uchun mavjud o'quv dasturlarini yangilash va ularga mos keladigan o'quv materiallarini ishlab chiqish talab etiladi. Bu esa davlat ta'lim standartlari doirasida o'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqish va raqamli san'atni fanlararo integratsiya qilish orqali amalga oshirilishi mumkin. To'rtinchidan, xavfsizlik va axloqiy masalalar. Raqamli texnologiyalardan foydalanishda axborot xavfsizligi, mualliflik huquqlariga rioya qilish va raqamli etiketga amal qilish bo'yicha o'quvchilarni xabardor qilish zarur. Bu masalalarni ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifatida kiritish kerak.

Xulosa

Maktab o'quvchilari uchun tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy vizual vositalaridan foydalanish ijodkorlikni rivojlantirish, ta'lim samaradorligini oshirish va o'quvchilarni 21-asrning global talablariga tayyorlash uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli san'at vositalari, virtual muzey sayohatlari va hatto qadimiy texnikalarni zamonaviy kontekstda qo'llash orqali o'quvchilarning faolligini oshirish, ularning chuqur tushunchaga ega bo'lishini ta'minlash va kelajakdagi kasbiy yo'nalishlarini aniqlashga yordam berish mumkin. Bu nafaqat ularning estetik didini shakllantiradi, balki diqqatni jamlash, sabr-toqat va muammolarni ijodiy hal etish kabi muhim "soft skill"larni ham rivojlantiradi. O'zbekistonning "Uchinchi Renessans" g'oyasi va san'atni rivojlantirish strategiyasi doirasida zamonaviy vizual vositalarni ta'limga joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi. Garchi jihozlar yetishmovchiligi, o'qituvchilarning malakasi va o'quv dasturlarini moslashtirish kabi qiyinchiliklar mavjud bo'lsa-da, ularni hukumat dasturlari, kasbiy rivojlantirish kurslari va maktab resurslaridan oqilona foydalanish orqali bartaraf etish mumkin. Kelajakdagi tadqiqot yo'nalishlari ushbu sohada yanada chuqur empirik tadqiqotlarni o'tkazishni, zamonaviy vizual vositalarni joriy etish bo'yicha eksperimental dasturlarni ishlab chiqish va ularning o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlariga, akademik ko'rsatkichlariga hamda motivatsiyasiga ta'sirini miqdoriy va sifat jihatdan baholashni o'z ichiga olishi kerak. Shuningdek, turli ta'lim bosqichlari va hududlarda zamonaviy vizual vositalardan foydalanish amaliyotini o'rganish, eng yaxshi amaliyotlarni aniqlash va ularni keng miqyosda tatbiq etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sarcoma, Patricia D. Raqamli San'at, Raqamli Ta'lim: Yangi Texnologiyalar va San'at Ta'limining Tutashuvi. New York: Teachers College Press, 2012.
2. Conrad, Margaret, and Judith D. Brown (Eds.). Raqamli Kelajak Uchun San'at Ta'limi. Cham: Palgrave Macmillan, 2017.
3. Chung, D. D. J. "Virtual san'at galereyalaridan o'rta maktab san'at ta'limida foydalanishni tadqiq qilish." Xalqaro san'at orqali ta'lim jurnali, vol. 14, no. 1, 2018, pp. 29-45.
4. Gussak, E. S. "Raqamli vositalarni san'at ta'limida integratsiyalash: Amaliyotlar va imkoniyatlarni o'rganish." San'at ta'limi, vol. 68, no. 3, 2015, pp. 6-11.
5. Taylor, Pamela G., and Enid D. Zimmerman. San'at ta'limida ijodkorlik va texnologiya: Tadqiqotga asoslangan pedagogika orqali amaliyotni o'zgartirish. Rotterdam: Sense Publishers, 2018.